

Polítiques de gènere: reptes i oportunitats des del món local?

Un dels reptes de la nostra societat és la consecució de la igualtat de drets de totes les persones. Aquesta igualtat avui dia encara no es dona, entre d'altres, entre homes i dones. Més enllà de la introducció de mesures legislatives per impulsar la participació de les dones, des dels ajuntaments és necessària la implicació de tothom per aconseguir eradicar aquesta discriminació. Les administracions públiques, i en especial les que desenvolupen polítiques de proximitat, han de ser referents en la incorporació de la perspectiva de gènere de manera transversal i com un dels eixos centrals de les seves polítiques. A ICV-EUiA-EPM estem compromesos i treballam per l'assoliment d'aquest repte. En aquesta secció d'opinió volem posar en valor algunes de les reflexions i propostes que sobre les polítiques d'igualtat estem duent a terme.

Àngel Rodríguez Lozano
Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Boadella i les Escaules

En els pobles petits i històricament menystinguts de les zones rurals, les dones tot sovint han sigut el col·lectiu que ha patit més l'oblit i la discriminació. És una assignatura pendent de la democràcia la retribució econòmica com a reconeixement d'una vida dedicada al treball domèstic, que en el cas de les zones rurals va tot sovint acompanyat de feines agrícoles.

Des del convenciment que les dones juguen un paper clau com a agents de canvi i desenvolupament social, és precisament en aquest moment d'impàs econòmic que tenen molt a dir-hi. La crisi ha de ser també motiu de reflexió per no repetir errors i aprofitar el bagatge cultural i el potencial innovador de les dones per establir unes relacions socials basades en un nou model axiològic no sexista. Ens hem de comprometre a promoure la participació activa de les dones garantint la seva presència en llocs de rellevància al capdavant de les institucions, les associacions, els sindicats i les empreses.

L'any passat, des del nostre municipi, Boadella i les Escaules, vàrem proposar-nos commemorar el Dia Internacional de la Dona amb un seguit d'actes, que incloïen una exposició, una xerrada i la projecció d'un documental fet per les dones del municipi. Durant la xerrada es va reflexionar sobre el paper de la dona en el món rural, es va parlar de conèixer i propiciar experiències laborals en cooperatives, impulsar iniciatives d'agroturisme, d'agricultura ecològica, artesanía, tallers de remeis tradicionals, etc. I es van esmentar experiències més allunyades que il·lustren el potencial dinamitzador de les dones, com ara l'ecofeminisme de Wangari Maathai (Kenya, Premi Nobel de la Pau 2004, Green Belt Movement).

El punt de partida del col·loqui va ser la projecció del vídeo *El món de les dones a Boadella i les Escaules*, elaborat per un grup de dones del poble, en el qual van compartir inquietuds, interessos i il·lusions. El vídeo va permetre parlar de la vida en el poble, de la percepció dels canvis al llarg del temps, de les feines del camp i la seva valoració, de l'educació i de les relacions amb els homes, que també van estar en el debat i de tot allò que es pot millorar. Esperem que aquest espai de reflexió tingui continuïtat. Ens estem plantejant fins i tot la possibilitat de celebrar unes jornades per discutir sobre el paper de la dona en el món rural.

Aquest model patriarcal basat en els valors de la competitivitat, la jerarquització i l'autoritarisme ha tocat fons. Ens cal replantejar les estructures econòmiques, jurídiques i culturals que propicien polítiques que a la pràctica són socialment injustes i discriminatòries.

Amb totes les limitacions que comporta l'acció de govern de l'ajuntament d'un poble petit, ens hem de fer ressò de les reivindicacions històriques del moviment feminista, introduir la perspectiva de gènere i treballar per a una societat més igualitària i justa.

Elsa Blasco Riera
Regidora de Dones i Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

L'existència de polítiques adreçades a les dones en l'àmbit local ha respost a la lluita del moviment feminista i del moviment de dones del nostre país, que plantejaren la necessitat de crear programes i serveis específics de promoció i atenció a les dones per tal de superar les desigualtats i discriminacions de gènere existents.

És en aquest context que apareixen les primeres regidories de la dona o regidories d'igualtat, entre les quals destaca la de l'Ajuntament de Terrassa, que fou la primera de tot Catalunya.

Després de 30 anys d'ajuntaments democràtics, podem afirmar que hem avançat molt i que hem superat una visió paternalista i assistencialista a favor d'unes polítiques públiques centrades en la promoció de la igualtat de gènere entre homes i dones, molt més integrals, transversals i emancipadores. És a dir, els ajuntaments i la resta d'ens locals han introduït de manera progressiva la perspectiva del gènere en el plantejament i la prestació dels serveis públics en què són competents. Aquesta nova visió del servei públic ha contribuït a avançar cada vegada més en qüestions de salut i de formació, laborals i culturals, en la lluita contra la violència masclista, en la coresponsabilització d'homes i dones a l'hora de compaginar la vida personal amb la feina i també en l'impuls d'una participació més plena i decidida de les dones en el progrés dels municipis. Entre aquestes accions, en destacaria una que, al meu parer, és molt innovadora: la inclusió de l'equitat de gènere en els plans de barri. Aquestes han esdevingut eines de promoció i participació de les dones del barri, trencant així la seva exclusió en els espais públics i en la presa de decisions i permetent incorporar la perspectiva de gènere en el disseny urbanístic de l'entorn més proper i quotidià.

No obstant això, en aquesta evolució no tot ha estat fàcil. Sovint, s'han hagut de superar moltes dificultats: comptar amb pocs recursos, amb un bagatge teòric i pràctic escàs i, fins i tot, en alguns casos, amb poc suport institucional. Però sortosament ens n'hem sortit prou bé, malgrat que des de l'àmbit local hem de continuar demanant un marc competencial local que ens aixoplugui i ens permeti consolidar les polítiques de gènere al marge de la voluntat política de l'equip de govern. Tenir aquesta competència suposaria la protecció dels drets de les dones al municipi i garantiria l'existència de polítiques de gènere.

Per descomptat, qualsevol política de gènere l'hem de fer de la mà de les pròpies dones, perquè avançar cap a ciutats més justes i equitatives implica que les dones, els seus sabers, les seves experiències i la seva participació siguin visibles per a tothom.

Josep M. Doblàs Mancera
Regidor a l'Ajuntament d'Almacelles

Emma Blanco Anguera
Portaveu i regidora de Polítiques
d'Igualtat de l'Ajuntament de Gavà

Núria Sensat Borràs
Portaveu i regidora de Dona, Esports,
Infància i Família de l'Ajuntament de Manresa

Actualment les polítiques de gènere continuen essent una dimensió desconeguda per a molts dels ajuntaments de la comarca del Segrià, així com succeeix a Almacelles.

S'entén que és quelcom que cal aplicar perquè així ho dictamina la llei, però malauradament molts dels equips de govern opinen que són mesures que fan més nosa que servei (evidentment, el 90 % de regidors continuen essent homes).

Val a dir, però, que qui més qui menys ha sentit a parlar dels plans d'igualtat o bé ha pogut beneficiar-se com a ens local de les activitats i recursos cedits per l'ICD durant els darrers anys de legislatura. No obstant això, aquestes polítiques continuen essent, en la seva aplicació, totalment insuficients.

Així, per exemple, la majoria d'ajuntaments no compten encara amb un pla d'igualtat que permeti evitar tractes discriminatoris dins la pròpia administració local, ja que no són obligatoris; els pressupostos de gènere són quelcom encara desconegut per a la majoria d'equips de govern i, per tant, la perspectiva de gènere continua sense aplicar-se amb transversalitat a l'hora de prendre decisions importants per al municipi pel que fa a planificació urbanística, a l'economia i la resta d'àrees que componen l'ajuntament.

El repte és arribar a poder aplicar els plans i els objectius que suggereix la Generalitat de forma obligatòria, tot afegint a aquests plans i activitats més implicació dels homes pel que fa a la transformació de la masculinitat i més participació política per part de les dones per tal d'aconseguir una veritable transformació social i el seu apoderament real.

Fa 100 anys Clara Zetkin proposava la celebració d'un Dia Internacional de les Dones, en fa 79 que al Congrés dels Diputats Clara Campoamor prenia la paraula per lluitar per aconseguir la no discriminació per raó de sexe, el divorci i el sufragi universal, en fa 3 de la Llei d'Igualtat, 2 de la Llei contra la violència masclista i un mes de l'anomenada Llei de l'avortament. I al món local, què?

És indubtable que al món local es juga la partida de la igualtat real: treballant per la implementació d'una política inclusiva, vindicativa amb les estructures de poder, que intenten traduir el simbòlic als barris, amaran d'igualtat la quotidianitat, combatre les resistències patriarcales i treballar des de la pedagogia, a partir de les sinergies creades amb els moviments feministes i els homes, ja que la possibilitat de canvi social passa per l'actuació en l'estructura més petita i l'expansió com una taca d'oli de dalt a baix i a la inversa. Això es possible perquè el marc jurídic i els canvis legislatius permeten, també, dotar-nos d'unes eines per al treball a la base, per "contagiar" el canvi en el simbòlic social i apostar per un nou model de democràcia participativa que construeixi la ciutat igualitària.

Un dels riscos latents és el de "cremar" la metodologia, pervertir-la abans de ser entesa, o bé veure-la com una amenaça o una moda passatgera, que pot deixar les polítiques de gènere en estat de feblesa depenent del grau de consciència i responsabilitat de les persones que lideren. Perquè això no sigui una oportunitat perduda, cal afrontar reptes importants, el principal dels quals és entendre que les polítiques de gènere no són exclusivament responsabilitat de les dones, ni que a partir de mesures de discriminació positiva exclusivament es plantejarà el canvi estructural. Pensar o planificar des d'aquesta manera és voler tornar a deixar "una evolució a mitges".

El repte principal ha de ser el d'avançar cap a un nou model de governança en què les polítiques de gènere siguin la columna vertebral del govern local i que permetin conjugar mesures de discriminació positiva, amb canvis estructurals: en el model econòmic, en la planificació urbanística, en la democratització de l'economia a partir del pressupost participatiu amb perspectiva de gènere, en l'elaboració dels plans integrals de polítiques de gènere, en l'ús i la gestió diferencial dels temps i els espais, en l'educació com a eix de ciutat coeducativa i en la resituació de la quotidianitat com a centre de les polítiques. Això serà possible sempre que s'entenguin les polítiques de gènere i siguin compartides per homes i dones, acompanyades pels moviments socials i sindicals i pels sectors econòmics, que contribueixin a traspasar els actuals límits de les pròpies regidories, avançant des de l'esquerra en la construcció de la ciutat igualitària com a model social pel qual lluitem.

L'experiència als ajuntaments ens demostra que fer política, assumir responsabilitats que afecten la comunitat (ja sigui governant o des de l'oposició) no consisteix a teoritzar ni demostrar els coneixements sobre els principals corrents ideològics, sinó que, per damunt de tot, consisteix a actuar, mirar de transformar i, com dic sempre als meus fills, procurar que, com a mínim, allò que fem no deixi pitjor el món de com ens l'hem trobat. Potser és un plantejament massa senzill, però és un punt de partida necessari si no volem quedar-nos només en paraules. Per això, quan avui parlem de "polítiques de gènere", ens sona ja poc "modern". Per què?

Hem tendit a situar conceptes acadèmics per explicar l'acció política i això gairebé mai funciona, ja que el discurs queda llavors massa allunyat de la realitat. El món de l'acadèmia és indispensable com a espai de reflexió, però difícilment ens dirà com i cap on cal anar en una situació pràctica determinada. De fet, tots els que pugueu llegir aquest article i estigueu o hàgiu estat en ajuntaments hauréu fet en algun moment un estudi, una diagnosi, un pla estratègic i, efectivament, això marca pautes, punts de partida i arribada, però no ens diu res de com arribar-hi. Aquí hi ha la dificultat i la gràcia de la política.

El sentit, doncs, no consisteix tant a saber on volem arribar, sinó com hi volem arribar. Per això en les polítiques autodenominades de gènere hi ha molta teorització però molt menys de definició de l'acció, i aquesta no és una feblesa únicament de les polítiques per a les dones, sinó de la política en general. Aquí, però, ens centrarem en les polítiques per a i cap a les dones, i en quines són aquestes polítiques "feministes" (que certament n'hi ha, però ben poques!). Cal tornar a reivindicar paraules com "feminisme", però no tan sols des de la nostàlgia ni com una necessitat acadèmica, sinó entenent que el feminisme és ideologia, proposa formes diferents de construir –si m'agrades el feminisme postfeminista francès us diria "deconstruir"– el món, de modificar les regles del joc: El feminisme ha situat interrogants i perspectives claus per transformar la realitat que a dia d'avui encara són molt poc debatuts i, per tant, encara menys concretats en l'acció política real:

Quin treball té valor? Aquell que paguem? El que dona benefici als altres? Tot ha de ser remunerat? O bé totes les persones hauríem de tenir "temps" per dedicar-nos-hi?

De qui és aquest temps? Com el gestionem?

On comença l'espai privat d'una persona i on comença el públic de tothom? Sobre quin espai pot i ha d'intervenir l'administració? Quins són els seus límits?

Possiblement, aquest és un dels reptes més importants que una organització política com la nostra té en aquests moments damunt la taula: reivindicar el feminisme no tan sols com a moviment social i transformador, sinó també com l'autèntica alternativa per construir un món més just i, de passada, sostenible.